

Канцедал Н. А., Лега О. В.
Прийдак Т. Б., Яловега Л. В.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

КАНЦЕДАЛ Н. А., ЛЕГА О. В., ПРИЙДАК Т. Б., ЯЛОВЕГА Л. В.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

2025

УДК 657.1
Б 94

Канцедал Н. А., Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Облік і оподаткування першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Облік і оподаткування]. Полтава, ПП Астроя, 2025. 305 с.

Затверджено до друку вченою радою Полтавського державного аграрного університету як навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Облік і оподаткування першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Облік і оподаткування (протокол № 8 від 25 березня 2025 р.)

Рекомендовано до друку Радою з якості вищої освіти спеціальності Облік і оподаткування (протокол № 8 від 19 березня 2025 р.)

Рецензенти:

МАРЕНИЧ ТЕТЯНА, д.е.н., професор, головний науковий співробітник відділу економіки, менеджменту та трансферу інновацій, Інститут тваринництва НААН, м. Харків
МІЩУК СВГЕНІЯ, д.е.н., професор кафедри маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління, Криворізький національний університет
ГЕРАСИМЕНКО ВІКТОРІЯ, бухгалтер приватної агрофірми «Урожай»

Авторський колектив:

к.е.н., доцент Н. А. Канцедал (3 друк. арк.), к.е.н., доцент О. В. Лега (3 друк. арк.), к.е.н., доцент Т. Б. Прийдак (2,4 друк. арк.), к.е.н., доцент Л. В. Яловега (2,4 друк. арк.)

ISBN 978-617-8466-28-2

Навчальний посібник спрямований на формування у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання, що ґрунтуються на знаннях основ теорії та методології бухгалтерського обліку, нормативно-правового регулювання, системи рахунків і подвійного запису, документування господарських операцій, оцінки й калькулювання, інвентаризації, обліку господарських процесів і складання фінансової звітності.

Посібник містить конспекти лекцій, практичні завдання, завдання для самостійного опрацювання та питання для самоконтролю. Структура і композиційний вміст навчального матеріалу передбачає застосування інтерактивних методик, націлених на актуалізацію бухгалтерських знань, що у майбутньому дозволить їм розв'язувати складні спеціалізовані завдання та вирішувати практичні проблеми у професійній діяльності, забезпечувати ефективний обліково-аналітичний супровід підприємств різних форм власності та ідентифікувати ризики їх діяльності в умовах невизначеності.

© Канцедал Н. А., 2025
© Лега О. В., 2025
© Прийдак Т. Б., 2025
© Яловега Л. В., 2025

ЗМІСТ

ЗМІСТ	4
ПЕРЕДМОВА	8
ТЕМА 1. ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБЛІК, ЙОГО СУТНІСТЬ І ХАРАКТЕРИСТИКА	10
Конспект лекції за темою 1	10
1. Поняття господарського обліку	10
2. Види господарського обліку	12
3. Вимірники, що застосовуються в обліку.	14
Практичні завдання за темою 1	18
Завдання для самостійної роботи за темою 1	20
Питання для самоконтролю за темою 1	21
ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	22
Конспект лекції за темою 2	22
1. Мета, завдання, принципи та функції бухгалтерського обліку	22
2. Державне регулювання бухгалтерського обліку в Україні	24
Практичні завдання за темою 2	26
Завдання для самостійної роботи за темою 2	27
Питання для самоконтролю за темою 2	28
ТЕМА 3. ПРЕДМЕТ І МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	30
Конспект лекції за темою 3	30
1. Поняття про предмет і об'єкт бухгалтерського обліку, їх взаємозв'язок	30
2. Класифікація об'єктів бухгалтерського спостереження	33
3. Метод бухгалтерського обліку	36
Практичні завдання за темою 3	39
Завдання для самостійної роботи за темою 3	41
Питання для самоконтролю за темою 3	42

ТЕМА 4. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС	44
Конспект лекції за темою 4	44
1. Економічна сутність, зміст і структура бухгалтерського балансу	44
2. Види бухгалтерських балансів	49
3. Господарські операції та їх вплив на баланс.	50
4. Порядок читання та аналізу балансу	55
Практичні завдання за темою 4	58
Завдання для самостійної роботи за темою 4	74
Питання для самоконтролю за темою 4	76
ТЕМА 5. РАХУНКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС	77
Конспект лекції за темою 5	77
1. Рахунки бухгалтерського обліку, їх зміст та будова	77
2. Класифікація рахунків	81
3. План рахунків бухгалтерського обліку.	83
4. Синтетичні й аналітичні рахунки, їх взаємозв'язок	85
5. Метод подвійного запису	88
6. Узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку	90
Практичні завдання за темою 5	93
Завдання для самостійної роботи за темою 5	113
Питання для самоконтролю за темою 5	116
ТЕМА 6. ДОКУМЕНТУВАННЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	118
Конспект лекції за темою 6	118
1. Документи як джерело первинної інформації	118
2. Вимоги до змісту й оформлення документів	121
3. Класифікація документів	126
4. Бухгалтерські помилки: види та способи виправлення	128
5. Організація документообороту та зберігання документів	131
Практичні завдання за темою 6	138
Завдання для самостійної роботи за темою 6	151
Питання для самоконтролю за темою 6	153

ТЕМА 7. ОЦІНКА І КАЛЬКУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	154
Конспект лекції за темою 7	154
1. Економічна сутність і значення бухгалтерської оцінки	154
2. Види і принципи оцінки об'єктів обліку.	156
3. Калькулювання об'єктів обліку	158
Практичні завдання за темою 7	162
Завдання для самостійної роботи за темою 7	174
Питання для самоконтролю за темою 7	178
ТЕМА 8. ОБЛІК ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	180
Конспект лекції за темою 8	180
1. Економічний зміст господарських процесів	180
2. Облік процесу постачання	182
3. Облік процесу виробництва	185
4. Облік процесу реалізації	192
5. Облік фінансових результатів	197
Практичні завдання за темою 8	200
Завдання для самостійної роботи за темою 8	218
Питання для самоконтролю за темою 8	221
ТЕМА 9. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	223
Конспект лекції за темою 9	223
1. Нормативні та організаційні передумови проведення інвентаризації на підприємстві	223
2. Інвентаризаційні об'єкти та строки проведення інвентаризації	227
3. Організаційні етапи та методика проведення інвентаризації	229
4. Відображення результатів інвентаризації в обліку	232
Практичні завдання за темою 9	237
Завдання для самостійної роботи за темою 9	245
Питання для самоконтролю за темою 9	248

ТЕМА 10. ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	249
Конспект лекції за темою 10	249
1. Поняття про бухгалтерську звітність	249
2. Класифікація звітності	250
3. Взаємозв'язок фінансової звітності з бухгалтерськими рахунками та позабалансовий облік	251
Практичні завдання за темою 10	254
Завдання для самостійної роботи за темою 10	255
Питання для самоконтролю за темою 10	257
ВИКОРИСТАНА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	258
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	262
ДОДАТКИ	263
Додаток А	264
Додаток Б	265
Додаток В	267
Додаток Г	269
Додаток Д	270
Додаток Е	277
Додаток Ж	295
Додаток З	297

ПЕРЕДМОВА

«Суспільство бачить свою економіку очима бухгалтера.»

*Тригорій Кірейцев (1932-2014 рр.) - доктор
економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти і
науки України*

Роль бухгалтерського обліку в економіці визначається сприйняттям бухгалтерської інформації суб'єктами, що приймають економічні рішення стосовно розподілу й використання ресурсів.

Фундаментальну основу облікової методології становлять: предмет, об'єкти, функції бухгалтерського обліку, а також метод бухгалтерського обліку та його елементи. Вони потребують періодичного переосмислення, орієнтованого на зміну ролі обліку у економічному та соціальному житті суспільства. Саме тому підготовка висококваліфікованих фахівців у сфері обліку і оподаткування за першим (бакалаврським) рівнем потребує систематичного оновлення навчально-методичного забезпечення у межах відповідних освітньо-професійних програм.

Невід'ємною складовою таких програм є освітній компонент «Бухгалтерський облік», що має на меті сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань з теорії та практики ведення обліку на підприємствах шляхом вивчення предмета, об'єкта та методів бухгалтерського обліку, набуття навичок їх практичного застосування для ефективного використання облікової інформації в управлінні.

Навчальний посібник «Бухгалтерський облік» включає 10 тем, в яких послідовно розкриваються питання сутності та видів господарського обліку, організаційно-правових засад регулювання обліку в Україні, предмета, об'єкта і методів бухгалтерського обліку, їх теоретико-практичного взаємозв'язку, а обліку господарських процесів та фінансових результатів.

Вихідними положеннями, що сприяли формулюванню тематики й змістовного наповнення даного навчального посібника слугували фундаментальні праці вітчизняних вчених, зокрема Г. Г. Кірейцева, Н. М. Малюги, Т. Г. Маренич, В. Г. Швеця та інших.

Навчальний матеріал включає теоретичні питання, завдання для практичних занять та самостійної роботи, питання для самоконтролю.

Теоретико-практичний складник навчального посібника

націлений на набуття і закріплення загальних та спеціальних компетентностей майбутнього фахівця, зокрема таких як: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність працювати автономно; знання та розуміння предметної області професійної діяльності; використання математичного інструментарію для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку; здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в системі обліку, їх систематизації та узагальнення у звітності.

Зміст завдань орієнтований на досягнення здобувачами програмних результатів навчання, основними з яких є: розуміння місця і значення облікової системи в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств; визначення сутності об'єктів обліку й контролю та розуміння їх ролі і місця в господарській діяльності; володіння методичним інструментарієм обліку й контролю господарської діяльності підприємств.

Методичний підхід до розв'язання окремих завдань передбачає застосування методик, націлених на інтерактивну взаємодію з інформаційним середовищем інтернету речей, актуалізацію знань та розвиток евристичного мислення майбутніх фахівців, що у майбутньому дозволить їм розв'язувати складні спеціалізовані завдання та вирішувати практичні проблеми у професійній діяльності, забезпечувати ефективний обліково-аналітичний супровід підприємств різних форм власності та ідентифікувати ризики їх діяльності в умовах невизначеності.